

Марина Цветајева и њена, само њена етика

ТЕБИ ИЗ ЈУЧЕРАШЊЕ

Варја Букић

Од 1919, над собом збуњена у „новом добу” до 1941, када је самоубиством збунила и најближе већ огрезле малодушношћу, прошло је... година. Толико је јака кичма ети-

ке бившег издржала

ПИШЕ Б: „Сваки ред о Кишу пишем као на ребру. У ребра моја заривени Киш”. - „Морам да те упознам са Б. Видећеш веома је чудан. Мало говори. Али све зна о Марини” - каже Ц. (касније ми је у свом стану обучена у лијепу пиџаму у којој је већ разговарала са пријатељем, неочекивано придошћим из Енглеске, описивала како је бившег дечка мучила читањем „Новогодишње”). Упознавање - ништа нисам рекла - није рекао, знамо се, али са некаквим засићењем из окружења, мјеста у којем смо се накратко упознали и - заборавили. Рецимо, градска кафана на Цетињу, за једним од округлих столова. Посљедње виђење послје моје прве представе о Марини, оставило је - „Напиши ми нешто”. А у разговорима о Марини било је свега другог више него разговора о Марини. Брзо смо апсолвирали - несагласности нема, одабир детаља из биографије је скоро идентичан. Чак и Б. добија израз који раније нисам видјела. Упорно иза његове лијене артикулације и скраћених реченица, налазим тачку ослонца; гледам и слушам Б, причам са Б. са жељом да премостим ре-

њене, само њене етике. Коштана срж царске Русије, Стјењка Разин, Слово о Полку Јегорову, Пушкин, Гете, Ростан, Наполеон и Грофица Валевска, Андреј Бели и црна дога - ђаволчићу, ђаволчићу... пршљенови налијежу један на други од племенитих и образованих родитеља, мајке пијанисткиње ученице старог А. Рубинштајна, оца угледног професора и творца Музеја лијепих умјетности и људи и васпитања и школовања, а ипак све што носи док хода, све је бивше, забрањено и колико је то у кратком времену могуће - уништено”. У реду, слажем се, нисам једина, али мој отац је створио Музеј... - једини у цијелој земљи. Био је оснивач и колекционар, уложио је 14 година упорног рада. Не говорим о себи, али понављам Шенијеове посљедње

*Мој збел пред ходом хорди дивљачних,
Мој шћић и оклој, браник коначни,
Од злобе добрих и од злобе злих -
У ребра моја заривени стих*

Марина Цветајева

написаних стихова, писама, прича био посљедица реконструкције, упирања, обнављања, задржавања, преобликовања несрећних и тешких догађаја етиком бившег, небитно је. На самом почетку на-

цептуру, искушења муроманта, својим облоглавим ћошкасто усиљеним превидом који ми сугерише надувани оптимизам. Његов немар за утисак који оставља тражи напор, а тако ми је јасна и потребна та „одбојност“, директно ме води до Марининог неуређеног живота, немара према ситничавим краткометним фасцинацијама. Сем тога Б. не гаси цигарете, не знам шта кога сагоријева. У периоду опседнутости биографијом жене која је у својој жутој торби увијек имала цигарете (- „Госпођица, а пуше, оно наравно, сви људи су једнаки, али госпођице не треба да пуше. Јер, кавалер - скок - а она са тим мушким задахом... Пих!“)

удружујем се, придружујем свим немилосрдним трошачима дувана. Прсти овисника тако чулно и нестрпљиво насртљиво иду ка цигарети, прсти са мирисом утртим од много година уназад, деценија. А црвени војник њој опет, док пуши у ходник вагона и пише писмо Сергеју: - „Па они и нису госпођица! А ваш муж? Је ли и он са простим народом?“

- Не он је с читавим народом и као што је Бог наредио: човјекољубље и у свима Христос.

Гдје смо се стекли - затекли у причи Б. и ја, на којем мјесту, када овај њен одговор звучи као безнадежно упирање, а до ломљења кичме преостало је доста! Јер - „Верујем да уметност, да књижевност, јесте етичко, а не само естетичко опредељење“ - Киша цитира Б. Као за сламку гушећи се у бескрајном вртлогу неетичког воња, тражим испод ткива њених много привлачних, нападних, заводљивих стихова, прича и писама, кичму М. Цветајеве, кичму

ријечи „... ипак, тамо је нешто постојало“. Не могу због савјести да станем у ред са никаквим старим колхозником (задругаром), или са било ким из Одесе који, као ја, нема право да живи у Москви“.

Дакле, њена је етичност бившег, јасна, са дубоким коријеном. Али, на земљи је царство новог соја, нове, сасвим нове етике коју не садржи ништа што Марина пише. На земљи њена царска Русија, постоји само као негативна опсесија неселективних, примитивних твораца нове историје. Какав је замајач таква околност дала Маринином стиху, колико је огроман број

писала је - „Калифотрена, време минуће те“ - тако је и било, односно, тако јесте. Можда би у другим околностима њена поезија... можда. Овако је остала као лимфа на рани, задржала је крварење. Пресахла је тек после много времена. Од 1919, над собом збуњена у „новом добу“ до 1941, када је самоубиством збунила и најближе већ огрезле малодушношћу у новом добу, прошло је... година. Толико је јака кичма етике бившег издржала.

Случајно (као) из сваког последњих осам година вођеног разговора са људима (животиње ако су питоме мазим, мјаучемо или помало лајемо заједно), тек после много апсурдних догађаја из нашег „новог доба“ препознајемо узајамне трансформације у односу на, рецимо етику из деценија које памтимо прије рата. Дјеци првих генерација рођених у градовима, студентима сада, јасно је речено да студиј етике није важнији од било које земљорадничке задруге. У разговорима дакле, покушавамо да се домислимо, када већ усагласимо етичност бившег, да су прочитане књиге фигуративно спаљене, а да се де факто још гушимо од дима. То гушење има изгледа да траје, рецимо, ако је Марина издржала двадесет и двије године, веома дуго. Али Марина је писала поезију за све те године егзила, они који „не пишу поезију“ гушиће се дуже. Зашто онда не бих правила представу о њој, или чему дефетизам у разговору са људима који, и сами су свјесни, имају простор за егзил, простор да се крећу право на унутра па споља до сусрета у диму или у облаку са...

У РЕБРА МОЈА ЗАРИВЕНИ СТИХ: Варја Ђукић у представи „Теби из јучерашње“